

1. tétel A térkép

Ismertesse a térkép jelrendszerét! Használja az atlasz tematikus térképeit! Olvasson le tényleges magasságokat, számítsa ki a viszonylagos magasságot térképi információk alapján!

Gyakorlati feladat:

1. Határozza meg a viszonylagos (relatív) magasság fogalmát!
2. Mekkora a magasságkülönbség
 - a) Debrecen és Dobogó-kő között?
 - b) a Holt-tenger és az Etna között?

Tartalmi elemek	Elérhető pontszám
Térkép: a földfelszín arányosan kicsinyített felülnézeti rajza a síkban	
> saját jelrendszere van	1 PONT
> méréseket lehet végezni rajta	1 PONT
> méretarány: a kicsinyítés mértékét mutató arányszám	1 PONT
> aránymérték: rajzban fejezi ki a kicsinyítés mértékét	1 PONT
A térkép jelrendszere:	
1. domborzatábrázolás	
a) szintvonalas ábrázolás:	1 PONT
> A szintvonal a felszín azonos magasságú pontjait összekötő, ön-magába visszatérő görbe vonal. Segítségével a lejtők meredeksége is leolvasható → ha szintvonalak közel vannak, meredek a lejtő, ha távolabb, lankás	1 PONT
> A tenger szintjétől számított abszolút magasságot mutatja. Közép-Európában a Balti-tenger szintjétől mérik.	1 PONT
b) színfokozatos ábrázolás:	
> a szintvonalak közeit színezik (rétegszínezés)	1 PONT
> a magasság és a mélység növekedésével a színek egyre sötétebbek	1 PONT
c) domborzatárnyékolás:	1 PONT
> a domborzati formákat fény- és árnyékhatásokkal emeli ki	1 PONT
2. síkraajz	
> a földfelszín természetes és mesterséges elemeit ábrázolja	1 PONT
> ábrázolása lehet alaprajzszerű, képszerű és magyarázó jellegű	1 PONT

3. névrajz	
> a térképi neveket, adatokat, magyarázó írásokat tartalmazza	1 PONT
> jellemző az eltérő betűtípus és szín, fekvésnek megfelelő kiírás	1 PONT
A térkép jelrendszerének fontos része a jelkulcs , ennek segítségével tudjuk a térképen ábrázolt információkat leolvasni, értelmezni.	1 PONT
Gyakorlati feladat megoldása:	
1. viszonylagos (relatív) magasság: két pont abszolút magasságának különbség	1 PONT
2. a) Debrecen: 121 m, Dobogó-kő 699 m → magasságkülönbség: 578 m	1 PONT
b) Holt-tenger: -416 m, Etna: 3340 m → magasságkülönbség: 3756 m	1 PONT
Tartalmi összetevők	20 pont
Logikus felépítés	2 pont
A szaknyelv, a térkép- és eszközhasználat	3 pont
Összesen	25 pont

2. tétel A térkép fajtái

Milyen szerepe van a térképnek a földrajzi környezet ábrázolásában? Mutassa be a térkép fajtáit, nevezze meg a mellékelt térképeket!

Tartalmi elemek	Elérhető pontszám
A földrajzi környezet ábrázolásának módjai: Tájfotó, látványrajz – oldalnézetből Légi felvétel, űrfelvétel – felülnézetből	
Térkép: a földfelszín arányosan kicsinyített felülnézeti rajza a síkban	1 PONT
> Saját jelrendszere van , méréseket lehet végezni rajta	1 PONT
> Méretarány: a kicsinyítés mértékét mutató arányszám	1 PONT
> Aránymérték: rajzban fejezi ki a kicsinyítés mértékét.	1 PONT
A térképek felismerése	
1. térkép: nagy méretarányú / helyrajzi térkép	1 PONT
2. térkép: közepes méretarányú / turistatérkép	1 PONT
Méretarány szerint	
> nagy méretarányú (1 : 500 – 1 : 10 000) térkép, alaprajzszerű ábrázolás, részletes felmérés jellemzi	2 PONT
> közepes méretarányú (1 : 10 000 – 1 : 200 000) térkép, ilyenek a turistatérképek, megyetérképek	2 PONT
> kis méretarányú (1 : 200 000 és afölötti) térkép, áttekintő térképek , országokat, kontinenseket ábrázolnak.	2 PONT
Tartalom szerint	1 PONT
> topográfiai (helyszínrajzi) térkép, felméréssel készülnek, részletesen ábrázolnak (pl. turista-, autós-, várostérképek)	2 PONT
> földrajzi térkép: általános tájékoztatást adnak kontinensekről, nagytájakról, országokról.	2 PONT
> tematikus térkép: bizonyos természeti, társadalmi, gazdasági jelenségeket, azok mennyiségi, minőségi jellemzőit tárja fel (pl. éghajlati, népsűrűségi térkép)	3 PONT
Tartalmi összetevők	20 pont
Logikus felépítés	2 pont
A szaknyelv, a térkép- és eszközhasználat	3 pont
Összesen	25 pont

3. tétel Légi- és űrfelvételek

Ismertesse a légi- és űrfelvételek felhasználási lehetőségeit! Azonosítsa a felvételeken lévő területeket, égitesteket! Ismertesse a GPS működési elvét és jelentőségét!

Az 1957-ben kezdődött Űrkorszak újabb lehetőséget kínált: a több száz kilométeres magasságban haladó műholdak felvételein sokkal nagyobb terület látható, ezért napjainkra meghatározóvá vált a műholdas vagy űrtávérzékelés.

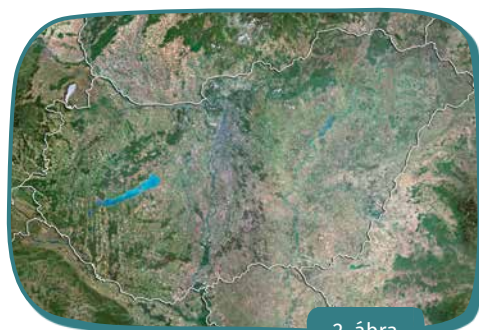
A **műhold** Föld körüli pályán keringő, személyzet nélküli űreszköz, amelynek pályára állítását hordozórakéták végzik. A bolygókhoz és holdakhoz hasonlóan a műholdak is ellipszis alakú pályán keringenek, ám ennek egyik gyújtópontjában (fókuszában) a Föld helyezkedik el.

A távérzékelés az égitestek felszínéről, légköréről, jelenségeiről tényleges fizikai kapcsolat nélkül, közvetett módon történő információszerzést jelent, amelynek eszköze általában az elektromágneses sugárzás. A távérzékelés kezdetben nagyon hasonlított a fényképezéshez, bár a speciális kamerákban nagyobb méretű és más hullámhossztartományra érzékeny filmet használtak. A technikai fejlődés eredményeként azonban a távérzékelési eszközök jelenleg már digitális pásztázó elven működnek, hasonlóan a szkennerekhez. Különböző hullámhossztartományban működő szenzorok elemi képrészletenként (pixelenként) érzékelik a felszínről visszaverődő sugárzás intenzitását, s ezekből a sugárzási értékekből épülnek fel a digitális űrfelvételek.

Forrás: www.wikipedia.org

1. ábra

2. ábra

3. ábra

4. ábra

Tartalmi elemek	Elérhető pontszám
A 20. században a technika fejlődése tette lehetővé a távérzékelést , ami a földfelszín (szilárd felszín, tengerek és óceánok, légkör) megfigyelése a világűrből.	1 PONT 1 PONT
Lehet légi- és űrfelvételeket készíteni. Ezek más perspektívából, felülről ábrázolják a környezetet.	1 PONT
A légi felvételeket helikopterekről, repülőgépekről készítették. Ezekre különböző eszközöket, pl. kamerákat szerelnek. Napjainkban egyre jelentősebb szerepe van a drónoknak, a távírányítóval működő eszközöknek .	1 PONT
Az űrfelvételek az 1950-es évek végén jelentek meg, amikor először juttattak mesterséges eszközöket a világűrbe . Ezeket a felvételeket mesterséges holdak, az űreszközökön lévő robotok készítik.	1 PONT
Az elmúlt néhány évtizedben nagyon jelentős technikai fejlődés volt a távérzékelés területén .	
> Felhasználási lehetőségek nagyon sokrétűek lehetnek, pl. > meteorológiai: pl. légtömegek mozgásának követése > geológiai kutatások > földrengés és vulkanizmus hatásainak vizsgálata > ásványok és kőolajforrások kutatása > térképészeti felmérések > szennyeződések, globális felmelegedés vizsgálata > hidrológiai vizsgálatok (aszály, árvíz) > oceanográfiai vizsgálatok > vegetáció, erdőirtás, ökológiai veszélyforrások feltárása > mezőgazdasági vizsgálatok > urbanizációs vizsgálatok > régészeti kutatások	6 PONT
Felvételek azonosítása: 1. ábra: Appennini-félsziget / Olaszország 2. ábra: Magyarország 3. ábra: Dunakanyar, Budapest 4. ábra: Föld és Hold	4 PONT
A GPS (Global Positioning System = Globális Helymeghatározó Rendszer) az USA-ban fejlesztették ki katonai célokra.	1 PONT
1995-től a polgári felhasználása is engedélyezett.	
20 000 km magasságban keringő 24 műholdból álló flotta alkotja, a műholdak egy nap két keringést végeznek.	1 PONT

A GPS-sel három dimenziós helymeghatározást végezhetünk földön, vízben, levegőben. Pontossága méteres nagyságrendű.	2 PONT
Előnye, hogy napszaktól, magasságtól, sebességtől függetlenül használható.	1 PONT
Felhasználása széleskörű:	
> közlekedés > földmérés > természetjárás > környezeti kutatás (madármegfigyelés, vonulás követése) > gépjárművédelem (lopás ellen) > játékok	
Tartalmi összetevők	20 pont
Logikus felépítés	2 pont
A szaknyelv, a térkép- és eszközhasználat	3 pont
Összesen	25 pont

4. tétel A Naprendszer felépítése

Ismertesse a Naprendszer felépítését! Jellemezze legfontosabb égitesteit! Használja az atlasz megfelelő ábráit!

Tartalmi elemek	Elérhető pontszám
A Naprendszer a Tejútrendszernek az a része, ahol a Nap gravitációs hatása érvényesül.	1 PONT
A Naprendszer égitestei: a Nap, a bolygók, a kisbolygók, a holdak vagy mellékbolygók, az üstökösök, a meteorok és a bolygóközi anyag.	1 PONT
A Naprendszer tömegének 99,9%-át a Nap adja, a többi égitestre mindössze 0,1% jut. A Naprendszer égitestei a Nap körül keringenek.	1 PONT
A Nap a Naprendszer központi égiteste , sárga fényű törpecsillag.	1 PONT
Anyaga gáz halmazállapotú plazma. Gömbhéjas szerkezetű.	1 PONT
Benne a hidrogén héliummá alakul át, miközben hatalmas energia szabadul fel.	1 PONT
Forog a tengelye körül és kering a Naprendszer tömegközéppontja és a Tejútrendszer tömegközéppontja körül.	1 PONT
A Naprendszer 8 bolygóját két csoportba soroljuk: Kőzet- vagy Föld-típusú bolygók : Merkúr, Vénusz, Föld, Mars.	3 PONT
A tömegük kicsi , van szilárd kérgük és légkörük, kevés holdjuk van, rövid a keringési idejük .	
Óriás- vagy Jupiter-típusú bolygók: Jupiter, Szaturnusz, Uránusz, Neptunusz.	3 PONT
Nagy méretűek , szilárd magjuk, folyékony anyaguk és gáz halmazállapotú légkörük, gyűrűjük és sok holdjuk van.	
Kisbolygók Főleg a Mars és a Jupiter között keringenek, többségük néhány kilométer átmérőjű szilárd égitest. Ebbe a csoportba került a Plutó is, amely az óriásbolygókon túl található.	1 PONT
Holdak A bolygók kísérői , a Nap fényét verik vissza (mint a bolygók). Felszínüket meteor-bechapódások alakították ki, legismertebb a Föld holdja (Hold).	2 PONT

Üstökösök

Legtöbbjük a Naprendszer külső részén, elnyúlt **ellipszis alakú** pályán kering. Kis tömegű égitestek.

Két részből állnak: (mag + kóma =) **fej és csóva**

A fej középpontjában van a mag, amit a kóma vesz körül.

Ha az üstökös közel kerül a Naphoz, a kóma megnyúlik a Nappal ellentétes irányba, ez a csóva. Van olyan üstökös, aminek nincs csóvája.

2 PONT

Meteorok

Vasból, kőből álló kis méretű égitestek.

A Föld légkörébe érve felizzanak, a kisebbek elégnak a nagyobbak becsapódnak, ezek a **meteoritok**.

2 PONT

Bolygóközi anyag

A kisbolygók feldarabolódásából és az üstökösökből származó **por**, a Napból a napszéllel kiáramló **gáz** alkotja.

1 PONT

Tartalmi összetevők

20 pont

Logikus felépítés

2 pont

A szaknyelv, a térkép- és eszközhasználat

3 pont

Összesen

25 pont

5. tétel A Föld helye a Naprendszerben

Helyezze el a Földet a Naprendszerben! Mutassa be bolygónk főbb mozgásait, és ismertesse ezek földrajzi következményeit!

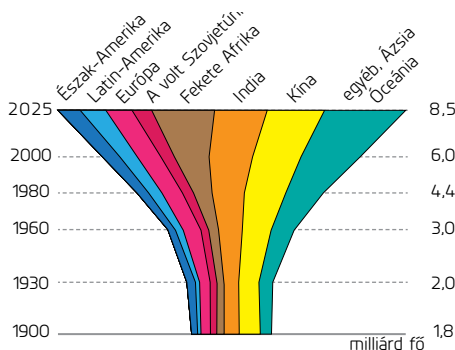
Tartalmi elemek	Elérhető pontszám
Földünk a Naprendszer 3. bolygója . A Naptól mért közepes távolsága 150 millió kilométer. Ezt a távolságot csillagászati egységnek (CSE) nevezzük. A kőzetbolygók közé tartozik, ezeknek jellemzője a rövid keringési idő, a kis méret, a nagy sűrűség, a szilárd kéreg és a hold-szegénység . Alakja – a többi bolygóhoz hasonlóan – forgási ellipszoid, amely a sarkoknál enyhén lapult, ezért geoidnak (földalak) is nevezik.	1 PONT 1 PONT
A Föld tengely körüli forgása	
A Föld egy teljes tengely körüli forgásának időtartama a nap (ezt 24 órára osztjuk).	1 PONT
Íránya: Ny-ról K-re .	1 PONT

Következménye: a nappalok és éjszakák váltakozása , illetve a Nap látszólagos napi útja.	1 PONT
A Föld Nap körüli keringése	
A Föld ellipszis alakú pályán kering a Nap körül.	1 PONT
A földpálya ellipszisének egyik gyújtópontjában van a Nap.	1 PONT
A Föld napközben gyorsabban, naptávolban lassabban kering. Átlagos sebessége 30 km/s.	1 PONT
A Föld egy teljes Nap körüli keringésének időtartama az év (kb. 365 nap 5 óra 48 perc és 16 másodperc, nem fejezhető ki egész számú nappal).	1 PONT
A keringésnek és a forgás tengely speciális helyzetének következménye az évszakok váltakozása .	1 PONT
A Föld Nap körüli keringését a Nap látszólagos évi útja mutatja.	1 PONT
A Nap látszólagos évi körpályája az égen az ekliptika.	1 PONT
A Föld tengelye a keringési síkkal 66,5°-os szöget zár be.	1 PONT
A Föld tengelye a keringés során nem változtatja ferdeségét , mindig egy irányba, a Sarkcsillag felé mutat.	1 PONT
Napéjegyenlőség van március 21-én (ez a csillagászati tavasz kezdete az északi féltekén) és szeptember 23-án (ez a csillagászati ősz kezdete az északi féltekén) → ekkor az Egyenlítőn delel a merőlegesen a Nap.	1 PONT
	1 PONT
	1 PONT
Napforduló van június 22-én (ez a csillagászati nyár kezdete az északi féltekén) és december 22-én (ez a csillagászati tél kezdete az északi féltekén) → ekkor a térítőkörökön delel merőlegesen a Nap (június 22. Ráktérítő, december 22. Baktérítő).	1 PONT
	1 PONT
Éghajlati övezetek kialakulása (hideg övezet: a sarkkör és a sarkpont között; mérsékelt övezet: a térítő és a sarkkör között és forró övezet: az Egyenlítő és a térítő / Ráktérítő és Baktérítő között).	1 PONT
Tartalmi összetevők	20 pont
Logikus felépítés	2 pont
A szaknyelv, a térkép- és eszközhasználat	3 pont
Összesen	25 pont

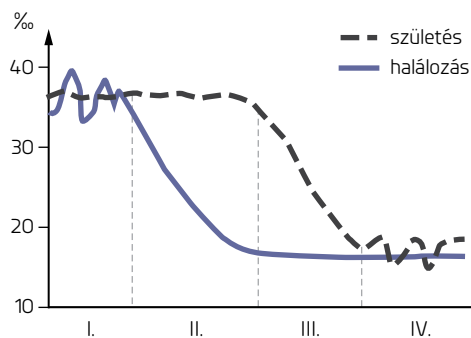

43. tétel A világnépesség növekedése

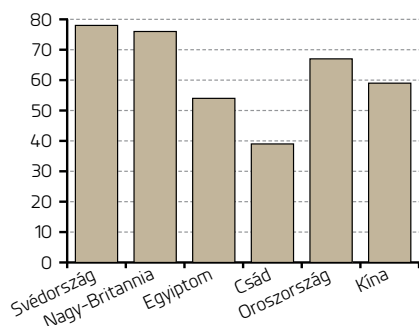
Mutassa be a világnépesség növekedését, a népesedési folyamat szakaszait a mellékelt ábrák segítségével!

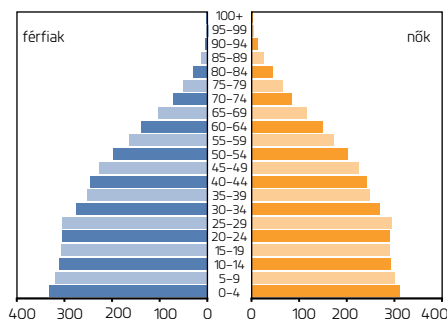
1. A világnépesség növekedése

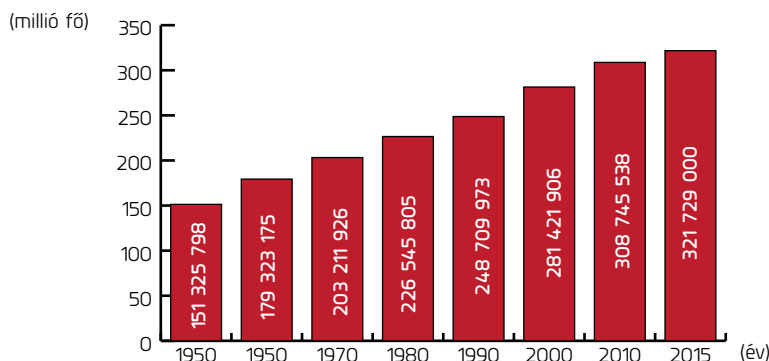
2. A népesedési folyamat szakaszai

3. Egyes országok lakosainak születéskor várható átlagos élettartama

4. Világnépesség 2015

5. Az Amerikai Egyesült Államok népességváltozása

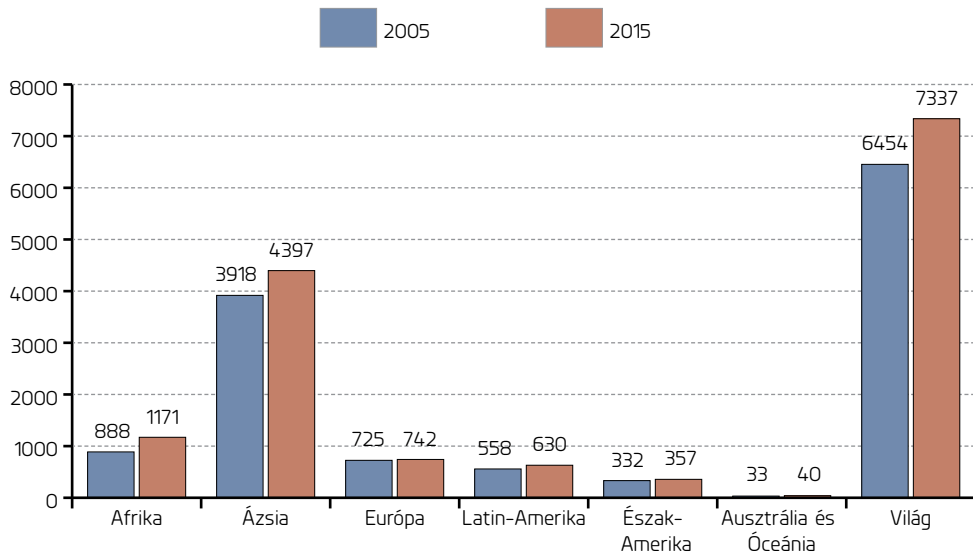
Tartalmi elemek	Elérhető pontszám
Az emberiség népességszámának növekedése a kezdetekben igen lassú volt. A hiányos ismeretei miatt jelentősen kiszolgáltatottá vált a természet erőinek (1. ábra).	1 PONT
A természetes szaporulat az élve születések és halálozások közötti különbség ‰-ben kifejezve.	1 PONT
A Föld népessége az ipari forradalom után először lassan, majd 1930-tól gyorsan növekedett.	1 PONT
1930 és 1980 között (50 év) a világ lakossága megduplázódott.	1 PONT
A legnagyobb mértékű növekedés Ázsia és Afrika területén figyelhető meg.	1 PONT
Népesedési folyamat szakaszai (2., 3. és 4. ábrák)	
Első szakasz: alacsony a természetes szaporulat, mert a magas születésszám mellett a halálozások száma is magas.	1 PONT
Alacsony az átlagéletkor (kb. 30 év).	1 PONT
Az életkörülmények ebben a szakaszban még kedvezőtlenek . Európában a 18. században ez volt jellemző, ma már egy ország sincs ebben a szakaszban.	1 PONT
Második szakasz: népességrobbanás, javulnak az életkörülmények, ugrásszerűen nő a természetes szaporulat (15–25‰), magas a születésszám és alacsonyabb a halálozási szám, a születéskor várható életkor 50 évre nő.	1 PONT
Ma a fejlődő országok többségére jellemző, de az ezredforduló óta ezekben az országokban is lecsökkent a növekedés mértéke. A legtöbb országban a kétgyermekes családmódel kezd elterjedni.	1 PONT
Harmadik szakasz: mérséklődik a természetes szaporulat. Csökken a születések száma, és alacsony a halálozások száma.	1 PONT
Magas az átlagéletkor (70–75 év). A fejlett országokra jellemző, például: Svájc, Kanada, Ausztrália stb.	2 PONT
Negyedik szakasz: stagnál vagy csökken az ország népességszáma.	1 PONT
Nagyon alacsony a születések és halálozások száma, vagy a halálozások száma magasabb, például: Magyarország, Németország stb.	1 PONT
[Kialakulóban van egy 5. szakasz , ahol újra nő a születésszám, illetve a bevándorlás miatt nő a népesség, például: USA (5. ábra).]	1 PONT
Tartalmi összetevők	20 pont
Logikus felépítés	2 pont
A szaknyelv, a térkép- és eszközhasználat	3 pont
Összesen	25 pont

44. tétel A Föld népességének térbeli eloszlása és népességkoncentrációi

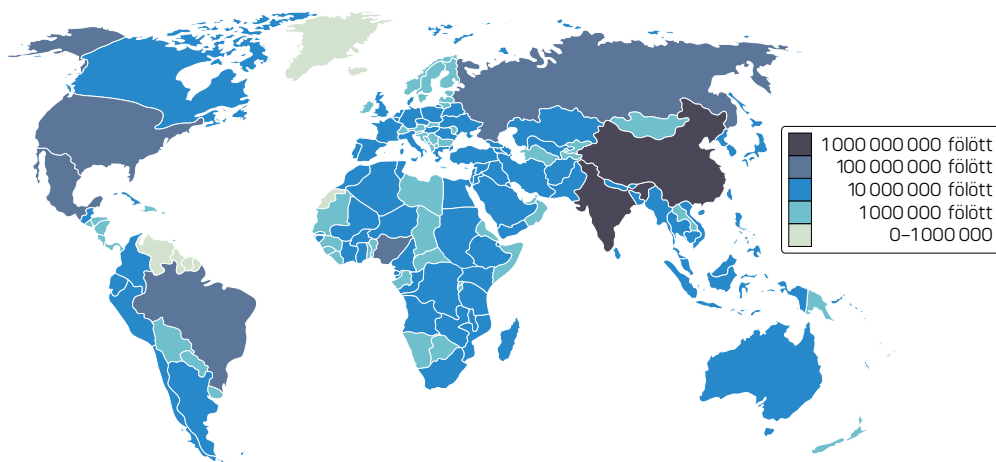

Ismertesse a Föld legnagyobb népességkoncentrációit! Mutassa be a népesség egyenlőtlen eloszlásának okait és következményeit!

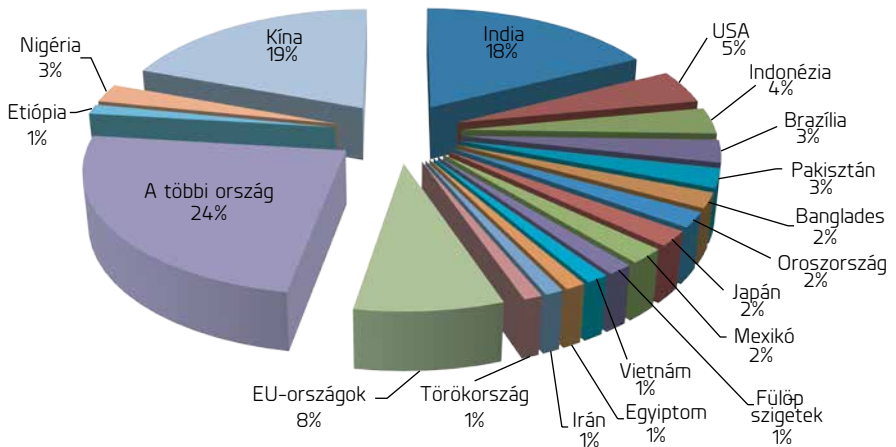

Forrás: www.statista.com

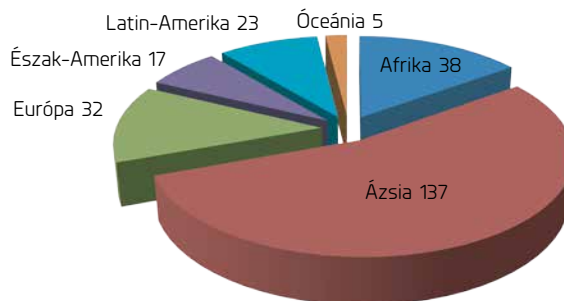
1. A világ népessége 2005–2015 (millió fő)

2. A Föld népessége

Forrás: www.Worldometers.info

3. A világnépesség területi eloszlása 2015

Forrás: <http://worldpopulationreview.com>

4. A kontinensek népsűrűsége fő/km²

Tartalmi elemek	Elérhető pontszám
A Föld legnagyobb népességkoncentrációi	
Ázsiában két területen alakult ki a magas természetes szaporulat miatt: a kontinens keleti részén: Kína (keleti része), Japán , Vietnám , Koreai-félsziget , a másik népességkoncentráció a kontinens délkeleti részén: India , Pakisztán , Banglades , Indonézia .	1 PONT
Észak-Amerikában az Egyesült Államokban a Nagy-tavak vidékén és az atlanti partvidéken a fejlett iparosodás miatt.	1 PONT
Európában szintén az iparosodás miatt a kontinens nyugati területén .	1 PONT

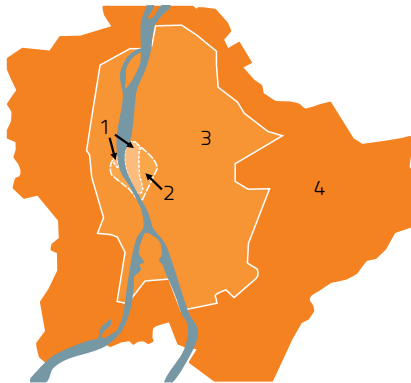

A Föld népességének területi eloszlása	1 PONT
Az egységnyi területre, 1 km²-re jutó népességszám adja a népsűrűséget. A népsűrűség nagyon egyenlőtlen a Földön.	
Az egyenlőtlen eloszlásnak természeti és társadalmi okai is vannak.	
Természeti okok:	
Az éghajlat: a hideg övezetben kedvezőtlenek a feltételek az emberi élethez.	1 PONT
A víz hiánya: a sivatagos területeken ritka a népesség, mivel probléma az ivóvíz és az öntözővíz biztosítása.	2 PONT
A domborzat: az emberek legnagyobb arányban az alföldeken, folyó- és tengerparti területen élnek.	1 PONT
A jó minőségű talaj: kedvez a mezőgazdasági termelésnek, biztosítja a terület lakosságának ellátását.	1 PONT 1 PONT
Ritkán lakott területek: a hideg övezet és sivatagok mellett a magashegyvidékek, az erdősült területek, pl. trópusi esőerdő és tajga. (A mérsékelt övezet biztosítja mindkét félgömbön a legkedvezőbb feltételeket.)	1 PONT 1 PONT
Társadalmi okok:	
A nagy nyersanyaglelőhelyek: az ezekre települt ipar azért vonzó hatású, mert munkahelyeket jelent.	1 PONT
A kedvező közlekedésföldrajzi helyzet és a kereskedelem: az ebből adódó munkalehetőségek népességtömörülést alakítottak ki.	2 PONT
A népesség egyenlőtlen eloszlásának következményei	
A népességkoncentráció területein fokozottan jelennek meg a környezetkárosító hatások, például Kínában.	1 PONT
A túlnépesedés miatt élelmezési gondok alakultak ki.	
Elsősorban ázsiai területekről indult meg az elvándorlás, de Afrikából és Latin-Amerikából is jelentős a vendégmunkások áramlása.	1 PONT 1 PONT
Befogadó területek: ma Észak-Amerika, Európa (próbálják korlátozni). Országokon belüli vándorlás is van.	1 PONT
Tartalmi összetevők	20 pont
Logikus felépítés	2 pont
A szaknyelv, a térkép- és eszközhasználat	3 pont
Összesen	25 pont

45. tétel Városszerkezeti modell

Határozza meg a városodás és a városiasodás fogalmát! Ismertesse és jellemezze a mellékelt ábrán látható körgyűrűs városszerkezeti modellt!

Budapest városszerkezeti modellje

Tartalmi elemek	Elérhető pontszám
A város a településszerkezetben központi szerepkört tölt be. Olyan intézmények is találhatóak benne, amelyek nemcsak a városi lakosság ellátását biztosítják.	1 PONT
Városodás (urbanizáció): az a folyamat, amelynek során növekszik a városok száma, nő a városi lakosok aránya. A város terjeszkedik a környező települések felé. Kialakul az agglomeráció , létrejönnek alvótelepülések és bolygóvárosok . Tehát olyan mennyiségi változások történnek, amelyek a központi szerepkör megjelenését eredményezik.	1 PONT 2 PONT
Városiasodás: az a folyamat, amikor elterjed a városi életmód, életforma. Fejlődik az infrastruktúra : úthálózat, hírközlés, közművesítés. Javul az életminőség , de nem jelent központi szerepkört.	1 PONT 1 PONT
A nagyváros fejlődése során az egyes városrészek meghatározott tevékenységekre specializálódnak. Az ábrán Budapest látható. Körgyűrűs városszerkezet: > Ábra 1.	
belső munkahelyöv (belváros = city, vagy CBD (Central Business District): itt találhatóak a hivatalok, nagy cégek irodaházai, üzletek, bankok. Magas a telekár , ezért jellemző a felfelé építkezés. A nappali népesség sokkal nagyobb , mint az éjszakai, a lakófunkció kevésbé jellemző.	1 PONT 1 PONT 1 PONT

> Ábra 2.

belső lakóhelyöv: a belváros körül helyezkedik el. Itt a **lakófunkció** jelentősebb, mint a munkahely funkció. **Sűrű beépítettség** jellemző, **alacsony komfortfokozatú** lakások. A tehetősebb népesség kiköltözött innen. Amerikában itt találhatóak a gettók. Több helyen megkezdtek a **felújításokat**, hogy visszacsábítsák a tehetősebb rétegeket is.

2 PONT

1 PONT

1 PONT

1 PONT

> Ábra 3.

külső munkahelyöv: valaha itt volt a város határa, ide települtek a nagy helyigényű **ipari üzemek, kikötők, pályaudvarok**, de kialakultak itt **lakótelepek** is.

1 PONT

1 PONT

1 PONT

> Ábra 4.

külső lakóhelyöv: kezdetben **laza beépítésű kertes házak** jellemezték ezt az övet. A város lakosságának növekedése miatt **nagy lakótelepek** születtek. Új, részvárosközpontok is kialakultak. Mivel nagy a lakosság, és van elegendő hely, a **bevásárlóközpontok** is itt épültek.

1 PONT

1 PONT

1 PONT

Tartalmi összetevők

20 pont

Logikus felépítés

2 pont

A szaknyelv, a térkép- és eszközhasználat

3 pont

Összesen

25 pont

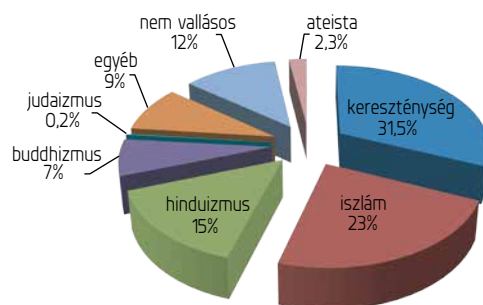
46. tétel Emberfajták, világvallások, világnyelvek

Ismertesse és mutassa meg a térképen az emberfajták földrajzi elhelyezkedését! Nevezze meg a világvallásokat és azok központjait! Nevezze meg a világnyelveket!

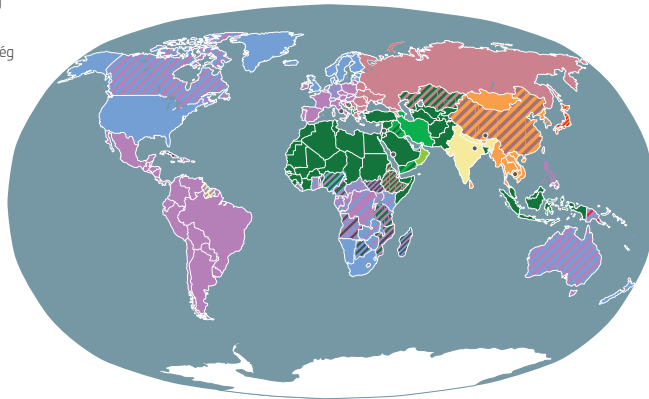

1. Emberfajták

2. A világ vallásai

- katolikus kereszténység
- ortodox kereszténység
- protestáns kereszténység
- szunnita iszlám
- síita iszlám
- egyéb iszlám
- hinduizmus
- judaizmus
- taoizmus
- buddhizmus
- természetvallás
- egyéb
- lakatlan terület

3. A világvallások területi elhelyezkedése

Nyelvek	kínai-mandarin	angol	spanyol	hindi	arab	francia	orosz	maláj-indonéz	portugál	bengaléz
Beszélők száma (millió fő)	1 400	580	500	490	300	300	278	260	240	230

Forrás: www.protokoll-info.hu

4. A legtöbbek által beszélt nyelvek 2013-ban

Tartalmi elemek	Elérhető pontszám
A Földön egyetlen emberi faj létezik a Homo sapiens sapiens. Másodlagos jegyek (döntően a bőrszín) alapján 4 nagyrasszot különíthetünk el (1. ábra).	1 PONT
> europid: (fehér bőrű) döntően Európa, Észak-Afrika, Észak- és Dél-Amerika, valamint Ausztrália területén élnek → a Föld népességének kb. felét adják,	2 PONT
> mongolid: (sárga bőrű) főleg Ázsiában élnek → a népesség kb. egy-harmadát teszik ki,	2 PONT
> negrid: (fekete bőrű) főleg Afrika Szaharától délre lévő részén, Észak-Amerikában, a Karib-térségben és Brazília területén élnek → a népesség kb. 10%-át képviselik,	2 PONT
> veddo-ausztraliz/ausztralonezid: (fekete bőrű) Ausztrália őslakói. A nagyrasszok keveredése miatt alrasszok jöttek létre.	1 PONT
A vallás egyidős az emberiséggel. Az elszigetelten élő bennszülött népeknél még mindig elterjedtek a természeti vallások (2. és 3. ábrák). Világvallásoknak nevezzük azokat a vallásokat, amelyeknek a legtöbb követője van . Köztük vannak egyistenhívő (keresztény, iszlám, zsidó) és többistenhívő vallások (hindu, buddhista) is.	1 PONT

A hívőtábor alapján a legjelentősebb vallások:

> **kereszténység**: kb. 2,2 milliárd hívő (római katolikus, protestáns, ortodox) elterjedési terület: **Európa, D-Amerika, Karib-térség, D-Afrika vallási központok: Jeruzsálem, Betlehem, Róma**

> **iszlám**: kb. 1,6 milliárd hívő (kb. 88%, szunnita, kb. 12% síita) elterjedési terület: Ázsia, É-Afrika, Óceánia

vallási központok: Mekka, Medina, Jeruzsálem

> **hinduizmus**: kb. 1 milliárd hívő, elterjedési terület: Ázsia és Óceánia, a hívők 94%-a Indiában él, **vallási központ: Váránaszi**

> **buddhizmus**: kb. 520 millió fő elterjedési terület: **Ázsia DK-i része**

A **zsidó vallásnak** a hívő táborában csak kb. 15 millió fő, de az **európai civilizációban** jelentős a szerepe.

1 PONT

1 PONT

1 PONT

1 PONT

1 PONT

1 PONT

1 PONT

1 PONT

1 PONT

A Föld lakói kb. **3000-féle nyelvet** beszélnek, s ezeken belül még több ezer nyelvjárás van. A **világnépesség 70%-a a 16 legelterjedtebb nyelvet** beszéli (4. ábra). **Világnyelv: az a nyelv, amelyet a legtöbb ember beszélnek.** Például: kínai-mandarin, angol, spanyol, hindi, arab, francia, orosz, maláj-indonéz, portugál, bengaléz.

1 PONT

Az **ENSZ hivatalos nyelvei**: angol, spanyol, francia, arab, kínai, orosz.

1 PONT

Tartalmi összetevők

20 pont

Logikus felépítés

2 pont

A szaknyelv, a térkép- és eszközhasználat

3 pont

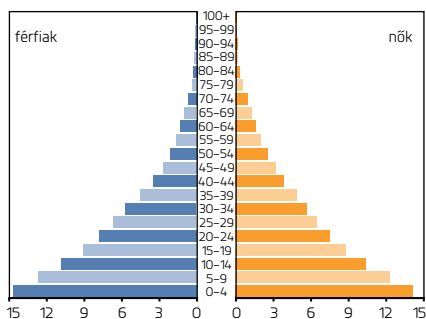
Összesen

25 pont

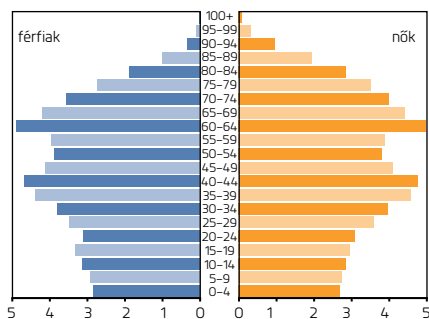
47. tétel Korfa elemzése

Határozza meg a korfa fogalmát, és értelmezze a róla leolvasható adatokat! Mutassa be az adatok alapján a népesség korszerkezetét, és következtessen abból a gazdaság fejlettségére!

1. Nigéria korfája 2012-ben

2. Japán korfája 2013-ban

Tartalmi elemek	Elérhető pontszám
Korfa: olyan diagram , amely a népesség nemek és életkor szerinti összetételét mutatja. Jobb oldalon a nők, bal oldalon a férfiak szerepelnek.	1 PONT
A függőleges tengelyen életkori korcsoportok , a vízszintes tengelyen a lakosságon belüli %-os arány vagy millió főben a konkrét szám látható.	1 PONT 1 PONT
A korfán három nagy korosztályt lehet elkülöníteni:	
> 15 év alatti fiatal korú, eltartott gyermek	1 PONT
> 15–64 év közötti aktív, kereső felnőtt	
> 65 feletti idősek	
A korfa formáját elsősorban az élveszületések és halálozások aránya határozza meg.	1 PONT
Nigéria korfája (1. ábra):	1 PONT
> háromszög , vagy piramis alakú → fejlődő ország	1 PONT
> a születésszám tartósan magas , az életkor előrehaladtával az egyes korcsoportba tartozók aránya csökken	
> fiatalodó társadalom képét mutatja → a legfiatalabb korosztály aránya egyre nagyobb	1 PONT
> a 15 éven aluliak aránya 40–50% → a népességfejlődés második szakaszában vannak	1 PONT
> alacsony a születéskor várható élettartam , 45–55 év	1 PONT
> mivel gyorsabb a népesség növekedése, mint a gazdasági fejlődés, sok szociális probléma lehet:	1 PONT
- nincs elegendő iskola → analfabetizmus, szakképzettség hiánya ,	1 PONT
- majd kevés munkahely → munkanélküliség ,	
- nem megfelelő egészségügyi ellátás → betegségek, járványok , szervkereskedelem.	1 PONT
> élelmezési problémák → éhezés,	1 PONT
> a jobb megélhetés reményében a városokba áramlanak → város-széli nyomornegyedek .	1 PONT
Japán korfája (2. ábra):	
> oszlopszerű , majd gomba alakú, az élveszületések számát meghaladja a halálozás → fejlett ország ,	
> alacsony és egyre csökkenő a 15 év alatti fiatal korosztály aránya ,	
> előregedő társadalom képét mutatja → nő az aktív keresők és az időskorúak aránya,	
> a népességnövekedés negyedik szakaszára jellemző,	
> magas a születéskor várható élettartam , 75–85 év,	
> kedvezőek az életfeltételek :	
- anyagi biztonság,	
- fejlett oktatás, egészségügy,	

> **problémák:**

- az aktív keresők száma csökken, miközben egyre nagyobb népességet kell eltartaniuk,
- előfordulhat munkaerőhiány (a nyugdíjba vonulókat nem tudják pótolni),
- megnőnek a szociális kiadások (nyugdíj), és az egészségügyi kiadások.

1 PONT

Tartalmi összetevők**20 pont****Logikus felépítés****2 pont****A szaknyelv, a térkép- és eszközhasználat****3 pont****Összesen****25 pont****48. tétel Állam, nemzet, nemzetiség**

Értelmezze az állam, a nemzet, a nemzetiség, az etnikum, a nemzetállam és a több nemzetiségű állam fogalmát, és elemezze a mellékelt forrásokat!

Nemzetiség	%	Tendencia
orosz	77,7	csökkenő
tatár	3,7	enyhén csökkenő
ukrán	1,35	enyhén csökkenő
baskír	1,1	enyhén csökkenő
finnugor népek	4,35	enyhén csökkenő
csecsen	1,0	növekvő
egyéb népek	10,8	enyhén csökkenő

Forrás: wikipédia

1. A volt Jugoszlávia etnikai képe 1998-ban

2. Oroszország nemzetiségei 2010-ben

Tartalmi elemek	Elérhető pontszám
Állam: olyan politikailag független, nemzetközileg elismert politikai egység, amelyet országhatárok vesznek körül.	1 PONT
Nemzet: az emberek történelmileg kialakult tartós politikai-gazdasági közössége, amit a közös terület, a gazdaság, a nyelv, a történelmi múlt és az államszervezet kapcsol össze.	1 PONT